

ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ СОТРУДНИЧЕСТВА МЕЖДУ СТРАНАМИ ЮГО-ВОСТОЧНОЙ ЕВРОПЫ В РАМКАХ ЧЕРНОМОРСКОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО СОТРУДНИЧЕСТВА И ГУАМ

свободной торговле (DCFTA), которое может стать главным катализатором развития торговли и инвестиционных возможностей. Для достижения этой цели, экономика Грузии должна пройти всесторонние регуляторные реформы, особенно в сфере технических барьеров в торговле (ТВТ), санитарных и фитосанитарных норм (SPS), прав интеллектуальной собственности (IPR) и конкуренции. Грузинское правительство уделило особое внимание сближению правовых норм с европейскими, укреплению организационной структуры, созданию возможностей и их реализации. Существует высокая решимость правительства продолжать осуществление необходимых реформ в DCFTA и смежных областях для того, чтобы быстро продвигаться в переговорах.

Ключевые слова: глубокое и всестороннее соглашение о свободной торговле, нормативное сближение/ схождение, экономическая интеграция.

РЕЗЮМЕ

В данный час уряд Грузії знаходиться в процесі переговорів про зону вільної торгівлі з Європейським Союзом. Для підтримки економічного зростання, Грузія потребує торгової угоди нового покоління - глибокої і всебічної угоди про вільну торгівлю (DCFTA), яка може стати головним катализатором розвитку торгівлі та інвестиційних можливостей. Для досягнення цієї мети, економіка Грузії повинна пройти всебічні регуляторні реформи, особливо в сфері технічних бар'єрів у торгівлі (ТВТ), санітарних та фітосанітарних норм (SPS), прав інтелектуальної власності (IPR) і конкуренції. Грузинський уряд приділив особливу увагу зближенню правових норм з європейськими, зміцненню організаційної структури, створенню можливостей та їх реалізації. Існує висока рішучість уряду продовжувати здійснення необхідних реформ в DCFTA і суміжних областях для того, щоб швидко просуватися у переговорах.

Ключові слова: глибока і всебічна угода про вільну торгівлю, нормативне зближення / сходження, економічна інтеграція.

МЕХАНІЗМ КЛАСТЕРИЗАЦІЇ ТА ВПЛИВ ФОРМУВАННЯ ЛАНЦЮГА ДОДАНОЇ ВАРТОСТІ КЛАСТЕРНОГО ОБ'ЄДНАННЯ НА СТРУКТУРНУ МОДЕРНІЗАЦІЮ НАЦІОНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА

Білий О.І., аспірант відділу комплексних проблем державотворення Інституту законодавства Верховної Ради України

Структурна модернізація національного господарства потребує використання дієвих механізмів, важливу роль серед яких відіграє формування кластерних об'єднань («кластеризація»). Поєднуючи у єдиній системі (мережі) видобувні, виробничі, збутові потужності (підприємства) сучасні кластерні об'єднання неухильно залучають до виробничого процесу велику кількість нових суб'єктів господарювання, створюють нові робочі місця, формують попит на нові товари та послуги, що, у свою чергу, обумовлює виникнення «мультиплікативного ефекту» як основи стабільного економічного зростання національної економіки. Переваги кластеризації мають бути використані державою. Державна підтримка розвитку кластерних об'єднань має стати одним з базових пріоритетів економічної політики в Україні. Особливу увагу в Україні слід приділити державній підтримці формування технологічних кластерів, що виникають у сфері «критичних технологій» та відповідають базовим пріоритетам інноваційно-інвестиційного розвитку. Реальний потенціал щодо формування кластерів в Україні має будівництво та сільське господарство. Саме ці галузі найбільшою мірою впливають на розвиток галузевої економіки, на розвиток внутрішнього ринку. Мультиплікативний ефект, що може виникнути на рівні національної економіки внаслідок формування кластерів – виконує роль «амортизатора» щодо підтримки економічного зростання на внутрішньому ринку країни навіть за наявності системного негативного впливу світової фінансової кризи на розвиток національної економіки. Така постановка проблеми свідчить про актуальність та вагомий практичний значення дослідження означеної теми, про актуальність даної статті.

Окремі економічні проблеми створення кластерних об'єднань та наслідки їх впливу на розвиток національної економіки представлені у наукових дослідженнях українських вчених. Так, переваги та ризики створення кластерних об'єднань у системі аграрного виробництва дослідили В.Г.Ткаченко та В.І.Богачев [1, с. 182]. Перспективи розвитку регіональних морських кластерів в Україні та їх вплив на формування світового ринку послуг у сфері морських перевезень визначила І.М. Колесник [2, с. 131]. Вагомий зв'язок кластеризації та розвитку інноваційного потенціалу промислових підприємств прослідковується у дослідженнях І.В.Багрова та Т.І.Тищенко [3, с. 18]. Як дієвий інструмент регулювання інноваційного розвитку регіонів досліджує потенціал формування кластерів Т.О. Савостенко [4, с. 63]. Т.А.Тищук розглядає потенціал кластерів в аспекті забезпечення стійкості національної економіки [5]. В цілому, слід зазначити, що основна увага українських вчених при дослідженні ролі та впливу кластерних об'єднань на розвиток національної економіки України зосереджена, переважно, на організаційних та економічних аспектах цього процесу. Водночас, на нашу думку, вплив кластерів на структурну модернізацію національної економіки більш вагомий, оскільки під час виробничої діяльності кластерних об'єднань створюється ланцюг доданої вартості, формується новий виробничий попит та мультиплікативний ефект, що позитивно впливає на економічне зростання національної економіки. Засади такого підходу щодо дослідження впливу кластерів на структурну модернізацію національної економіки започаткували свого часу Д.М.Кейнс [6] та В.В.Леонтьев [7; 8].

Мета статті полягає у висвітленні ролі та впливу формування ланцюга доданої вартості кластерного об'єднання на структурну перебудову національної економіки країни, моделюванні міжгалузевих зв'язків, дослідженні позитивного впливу мультиплікативного ефекту внаслідок формування кластерних об'єднань (у сфері будівництва та аграрного виробництва) на економічне зростання України.

Для досягнення мети у статті розглядаються наступні завдання:

- визначити потенціал формування кластерної організації виробництва з урахуванням галузевої спеціалізації та унікальної технологічної структури кластерних об'єднань;
- дослідити особливості формування ланцюгу доданої вартості кластерного об'єднання, що забезпечує мультиплікативний ефект на рівні національної економіки (і який формується при збільшенні попиту на кінцеву продукцію кластеру);
- проаналізувати ефективність формування мережевої структури (на основі створення кластерного об'єднання), яка забезпечує максимальне залучення вітчизняних суб'єктів господарювання до міжгалузевих зв'язків кластеру;
- здійснити моделювання ланцюга доданої вартості, що виникає на основі міжгалузевих зв'язків кластеру (метод міжгалузевого балансу Леонтьєва) та прослідкувати мультиплікативний ефект формування динаміки доданої вартості кластерного об'єднання як основи для здійснення структурної модернізації національного господарства;
- визначити резерви імпортозаміщення в процесі формування кластерних об'єднань.

Кластерна організація виробництва спроможна забезпечити прискорення темпів та підвищення якості економічного зростання завдяки формуванню ланцюга зростання доданої вартості. Налагодженість партнерських зв'язків, покращання інформаційного обміну та «ефекти переливу» створюють умови для швидкого поширення інноваційних ідей та технологічних рішень у межах кластеру. Мережева організація кластеру є сприятливим середовищем для стимулювання бізнес-активності, оскільки вона сприяє створенню нових робочих місць, активізує підприємницьку діяльність у виробничій сфері та сфері інфраструктурного забезпечення через формування раніш відсутніх ланок у ланцюгу доданої вартості кластеру, які мають можливість швидше створюватися та розвиватися завдяки кластерним зв'язкам.

ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ СОТРУДНИЧЕСТВА МЕЖДУ СТРАНАМИ ЮГО-ВОСТОЧНОЙ ЕВРОПЫ В РАМКАХ ЧЕРНОМОРСКОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО СОТРУДНИЧЕСТВА И ГУАМ

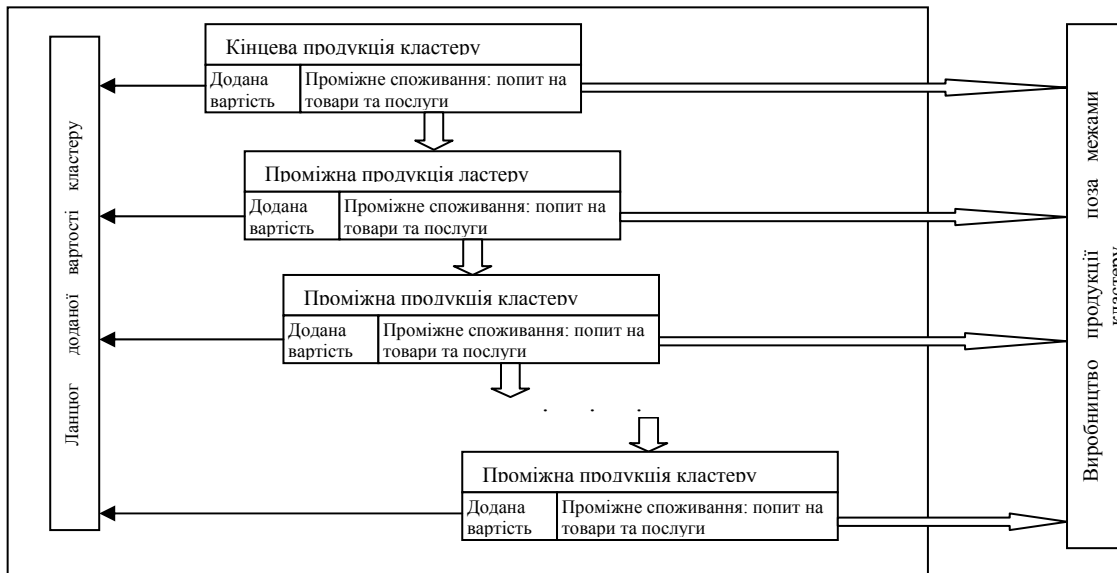

Рис. 1. Схема формування доданої вартості кластеру

Потенціал кластерної організації виробництва визначається галузевою спеціалізацією та технологічною структурою кластерних об'єднань. Основою для формування мережевої структури кластерного об'єднання є міжгалузеві зв'язки, які формуються на основі технологічної структури виробництва бізнес-суб'єктів кластеру. Ланцюг зростання доданої вартості кластеру відображає внески кожної галузі у виробництво його кінцевої продукції, яка споживається поза межами кластерного об'єднання та виробляється базовою галуззю кластеру. У процесі виробництва кінцевої продукції кластеру формується попит на сировину, матеріали, комплектуючі, послуги, іншу продукцію проміжного споживання та капітальні товари, що може частково задовольнятися підприємствами, які входять до складу кластерного об'єднання, а частково – іншими компаніями, у тому числі за рахунок імпорту (рис.1).

У свою чергу, підприємства, які постачають продукцію проміжного споживання та капітальні товари також формують попит на продукцію проміжного споживання та капітальні товари, який знов може задовольнятися за рахунок виробництва на підприємствах кластеру та поза його межами. Такі етапи повторюються та створюють виробничий цикл кластеру, на кожному з яких формується додана вартість. Додані вартості, сформовані на кожному етапі технологічного циклу кластеру складають «ланцюг доданої вартості», який визначає ефективність структури кластерного об'єднання.

Ланцюг доданої вартості кластерного об'єднання забезпечує мультиплікативний ефект, який формується при збільшенні попиту на кінцеву продукцію кластеру. Поряд із прямим ефектом, який полягає у збільшенні доданої вартості від нарощування виробництва кінцевої продукції кластеру, міжгалузеві зв'язки забезпечують зростання доданої вартості через задоволення попиту підприємств кластерного об'єднання на продукцію проміжного споживання на кожному етапі технологічного циклу.

Ефективність організації кластерного об'єднання кожен суб'єкт господарювання оцінює з власних позицій. Підприємства, які залучені до мережевої структури кластерного об'єднання формують технологічні процеси та розміщують ресурси, максимізуючи власну прибутковість. Проте, для держави, у якій здійснюють діяльність ці суб'єкти господарювання, критерій ефективності полягає у максимізації доданої вартості виробництва з урахуванням прямого та міжгалузевого ефектів. При цьому, з точки зору держави, ефективною є мережева структура, яка забезпечує максимальне залучення вітчизняних суб'єктів господарювання при формуванні міжгалузевих зв'язків кластеру. Для бізнесу, навпаки, перенесення окремих стадій виробничого циклу до іншої економічної території може спричинити зменшення витрат та, відповідно, є більш ефективним. Виходячи з цього, потенціал розвитку кластерних об'єднань для держави полягає у поступовому заміщенні вітчизняними виробниками тих ланок технологічного циклу кластеру, які забезпечуються за рахунок імпорту.

З метою оцінки потенціалу розвитку кластерних об'єднань необхідно побудувати модель формування ланцюга доданої вартості кластеру. Оскільки ланцюг доданої вартості формується на основі міжгалузевих зв'язків кластеру та залежить від його технологічної структури, мультиплікативний ефект динаміки доданої вартості кластерного об'єднання доцільно моделювати на основі методу міжгалузевого балансу Леонтьєва [1].

Ланцюг доданої вартості кластеру можна представити у вигляді вектору $\underline{Y} = (Y_h)$ кожен елемент якого $Y_h = (y_{hj})$ є вектором доданих вартостей y_{hj} , які формуються підприємствами галузі j ($j = \overline{1, n}$, де n – кількість видів економічної діяльності) на стадії h виробничого циклу кластерного об'єднання. Тоді, відповідно до методу міжгалузевого балансу, додану вартість на стадії h виробничого циклу кластеру можна оцінити, виходячи із співвідношення:

$$Y_h = (E - A) * Q_h; \quad (1)$$

$$Y_h = (y_{h1} \quad \dots \quad y_{hn}); \quad Q_h = (q_{h1} \quad \dots \quad q_{hn})$$

де Q_h – вектор випуску продукції на стадії виробничого циклу h ; q_{hj} – обсяг випуску продукції j на стадії виробничого циклу h ; $A = (a_{ij})$ – матриця коефіцієнтів прямих витрат; E – одинична матриця. При цьому, кожен елемент a_{ij} матриці коефіцієнтів прямих витрат відображає частку продукції j у вартості продукції i , тобто обсяг використання продукції j при виробництві продукції i :

$$A = \begin{pmatrix} a_{11} & \dots & a_{1n} \\ \vdots & \ddots & \vdots \\ a_{n1} & \dots & a_{nn} \end{pmatrix}$$

Вектор випуску продукції $Q_1 = (q_{1j})$ на першій стадії виробничого циклу кластеру формується відповідно до попиту на продукцію базових галузей кластеру $D = (d_j)$, яка на рис. 1 позначені як кінцева продукція кластеру. Відповідно до специфіки

ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ СОТРУДНИЧЕСТВА МЕЖДУ СТРАНАМИ ЮГО-ВОСТОЧНОЙ ЕВРОПЫ В РАМКАХ ЧЕРНОМОРСКОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО СОТРУДНИЧЕСТВА И ГУАМ

діяльності, кластерне об'єднання може спеціалізуватися на випуску кінцевої продукції одного виду, тоді тільки один елемент d_j вектору D буде ненульовий, або декількох видів, тоді значення декількох елементів вектору D будуть ненульовими. Наприклад, будівельний кластер, як правило, має одну базову галузь – будівництво. Отже, усі елементи вектору попиту на кінцеву продукцію будівельного кластеру, крім попиту на продукцію будівельної діяльності, прийматимуть нульові значення. Прикладом кластеру з декількома базовими галузями може слугувати сільськогосподарський кластер, у якому можна виокремити дві базові галузі – рослинництво та тваринництво. Для такого кластеру, усі елементи вектору D , крім двох, які відповідають попиту на продукцію рослинництва та попиту на продукцію тваринництва, приймаються рівними нулю.

На усіх наступних стадіях h ($h > 1$) виробничого циклу, вектори випуску продукції $Q_h = (q_{hj})$ визначаються відповідно до попиту на продукцію галузі j у процесі виробництва на попередній стадії $h - 1$ виробничого циклу кластеру. Водночас, слід враховувати, що не увесь попит на продукцію j задовольняється підприємствами кластеру, а його частка може задовольнятися за рахунок імпорту.

Виходячи з вищезазначеного, на кожній стадії h виробничого циклу кластеру вектор випуску продукції Q_h визначається як:

$$Q_h = \begin{cases} D, & h = 1 \\ (A - A_M) * Q_{h-1}, & h > 1 \end{cases}; \quad (2)$$

де $A_M = (a_{Mij})$ - матриця коефіцієнтів прямих витрат на продукцію імпортованого виробництва; a_{Mij} – частка імпорту продукції j у вартості продукції i , відображає обсяг використання імпортованої продукції j при виробництві продукції i :

$$A_M = \begin{pmatrix} a_{M11} & \dots & a_{M1n} \\ \vdots & \ddots & \vdots \\ a_{Mn1} & \dots & a_{Mnn} \end{pmatrix}$$

На основі наведених співвідношень мультиплікативний ефект від зростання попиту на продукцію, яку виробляють базові галузі кластеру (кінцева продукція кластеру) оцінюється як співвідношення зростання доданої вартості на усіх стадіях виробничого циклу та попиту на продукцію цих галузей:

$$CM = \frac{\sum_j y_j^{2014}}{\sum_j d_j} \quad (3)$$

Такий мультиплікатор кластерного об'єднання відображає приріст доданої вартості, яка формується у процесі діяльності кластеру (при збільшенні попиту на продукцію базової галузі кластеру на 1 грн.). При цьому, такий мультиплікативний ефект складається з прямого (CM_1), який відображає зростання доданої вартості, що формується у процесі діяльності базових галузей кластеру на першій стадії його виробничого циклу та міжгалузевого ефекту (CM_2), який відображає зростання доданої вартості кластеру на наступних стадіях виробничого циклу [2]:

$$CM_1 = \frac{\sum_j y_j^{2014}}{\sum_j d_j}; \quad CM_2 = \frac{\sum_{h \geq 2} y_j^{2014}}{\sum_j d_j} \quad (4)$$

На основі співвідношень (1)-(2) доцільно визначити резерв імпортозаміщення кластеру, який можна досягнути при повному заміщенні продукції, яка імпортується, продукцією вітчизняних виробництв. Резерв імпортозаміщення кластеру $CS = \sum_j s_j$ формується з резервів приростів доданої вартості s_j за усіма видами економічної діяльності j , $S = (s_j)$ та визначається як:

$$CS = \frac{\sum_j s_j}{\sum_j d_j}; \quad S = (E - A) * \sum_h (A_M * Q_h) \quad (5)$$

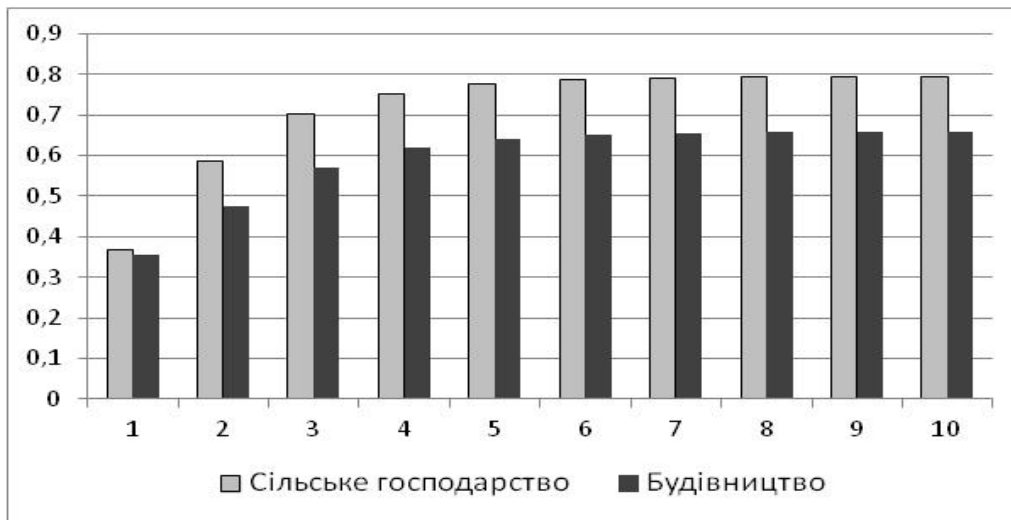
Оцінка ефектів (3)-(4) дозволяє оцінити потенціал кластерного об'єднання з точки зору держави або регіону, оскільки такі ефекти відображають ланцюговий ефект зростання доданої вартості кластеру при збільшенні попиту на продукцію його базових галузей. Резерв імпортозаміщення (5), відображає приріст доданої вартості від виробництва продукція, що імпортується, який формується у процесі діяльності кластеру, при збільшенні попиту на продукцію базової галузі кластеру на 1 грн.

З метою аналізу потенціалу розвитку кластерних об'єднань в Україні доцільно реалізувати модель ланцюга доданої вартості кластеру, яка базується на співвідношеннях (1)-(5), використовуючи у якості вхідних даних співвідношення таблиць витрати-випуск в основних цінах.

Як приклад, реалізуємо модель ланцюга доданої вартості для аналізу ефектів кластеризації у будівельній та сільськогосподарській галузі в Україні. За даними, наведеними в доповіді НІСД [3], сільськогосподарські кластери в Україні створені у Донецький, Дніпропетровський, Сумський, Вінницький, Харківський, Чернівецький областях, будівельні – у Хмельницький та Дніпропетровський.

Розрахунки за запропонованою моделлю свідчать, що обидва типи кластерів характеризуються достатньо тісними міжгалузевими зв'язками, що сприяє формуванню мультиплікативного ефекту від зростання попиту на продукцію базових галузей цих кластерів (рис.2). При цьому, дія міжгалузевих зв'язків поступово затухає на кожній наступній стадії виробничого циклу. Відповідно, зменшуються і темпи нагромадження мультиплікативного ефекту.

ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ СОТРУДНИЧЕСТВА МЕЖДУ СТРАНАМИ ЮГО-ВОСТОЧНОЙ ЕВРОПЫ В РАМКАХ ЧЕРНОМОРСКОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО СОТРУДНИЧЕСТВА И ГУАМ

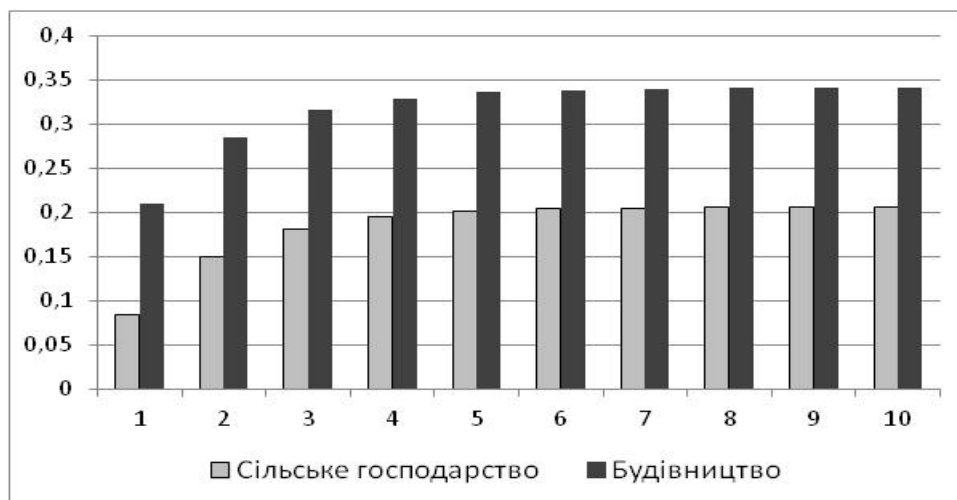

Джерело: розрахунки автора

Рис. 2. Нагромадження мультиплікативного ефекту на стадіях виробничого циклу кластерних об'єднань

Прямий ефект, який відображає зростання доданої вартості базових галузей на першій стадії технологічного циклу цих кластерів є майже однаковим – при зростанні попиту на кінцеву продукцію кластерів на 1 грн приріст доданої вартості складе близько 0,35 грн. Проте, сільськогосподарські кластери характеризуються значно більшим міжгалузевим ефектом, що свідчить про більш тісну кооперацію виробників сільськогосподарської продукції з їх вітчизняними постачальниками. Міжгалузевий ефект від виробничої діяльності сільськогосподарських кластерів є більшим за прямий (характеризується коефіцієнтом 0,4, тобто приріст доданої вартості – 0,43 грн. при зростанні попиту на продукцію кластеру на 1,00 грн). Міжгалузевий ефект діяльності будівельних кластерів не перевищує прямий та характеризується коефіцієнтом 0,3 (0,3 грн.).

Менший міжгалузевий ефект, що супроводжує активізацію діяльності будівельних кластерів пояснюється, перш за все, більшими обсягами імпорту продукції проміжного споживання у процесі виробничого циклу (рис.3). На відміну від сільськогосподарських кластерів, технологічна структура яких генерує попит на імпорт у сумі близько 0,2 грн. на кожен гривню зростання попиту на продукцію базової галузі, зростання попиту на імпорт при збільшенні попиту на будівельно-монтажні роботи складає близько 0,34 грн. Як наслідок, на відміну від сільськогосподарських кластерів (мультиплікатор доданої вартості яких становить близько 0,8), технологічна структура будівельних кластерів генерує менший мультиплікативний ефект, який характеризується коефіцієнтом 0,65.

Джерело: розрахунки автора

Рис. 3. Нагромадження попиту на імпорт на стадіях виробничого циклу кластерних об'єднань

Наведені дані свідчать, що за існуючої технологічної структури будівельні кластери в Україні мають вагомі резерви імпортозаміщення. З метою максимізації доданої вартості в економіці України, найістотніші резерви оптимізації структури будівельних кластерів пов'язані з налагодженням зв'язків будівельних компаній з вітчизняними виробниками продукції металургії або, за відсутності пропозицій необхідних видів продукції металургії, з освоєнням їх виробництва в Україні. Розрахунки свідчать, що при збільшенні випуску продукції будівництва на 1 грн, імпорт продукції металургії, яка необхідна для забезпечення діяльності будівельних кластерів коштує 0,07 грн. (таблиця 1), що складає понад 21% від обсягів імпорту будівельними кластерами. Також значний потенціал імпортозаміщення мають підприємства-постачальники іншої неметалевої мінеральної продукції, хімічної та нафтохімічної промисловості, нафтопереробні підприємства тощо.

Перспективи розвитку сільськогосподарських кластерів, з точки зору максимізації їх внеску у формування доданої вартості економіки України полягають у формуванні кластерних зв'язків з вітчизняними виробниками хімічної промисловості, виробниками комбикормів (харчова промисловість), підприємствами-постачальниками транспортних послуг, за умов забезпечення цими компаніями пропозиції конкурентоспроможної продукції (див. таблицю 1).

Імпорт продукції будівельним та сільськогосподарським кластерами

Будівництво			Сільське господарство		
Вид економічної діяльності постачальників	Імпорт при зростанні попиту на будівельно-монтажні роботи на 1 грн, грн.	Частка у обсягах імпорту кластеру, %	Вид економічної діяльності постачальників	Імпорт при зростанні попиту на будівельно-монтажні роботи на 1 грн, грн.	Частка у обсягах імпорту кластеру, %
Металургійне виробництво та виробництво готових металевих виробів	0,073	21,5	Хімічна та нафтохімічна промисловість	0,084	40,7
Виробництво іншої неметалевої мінеральної продукції	0,052	15,4	Добування вуглеводнів та пов'язані з ним послуги	0,037	17,9
Добування вуглеводнів та пов'язані з ним послуги	0,045	13,3	Виробництво продуктів нафтоперероблення	0,021	10,3
Хімічна та нафтохімічна промисловість	0,042	12,4	Діяльність транспорту	0,016	7,8
Виробництво продуктів нафтоперероблення	0,037	10,8	Виробництво харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів	0,012	5,6
Діяльність транспорту	0,027	7,8			
Машинобудування	0,014	4,2			
Деревообробна промисловість	0,013	3,7			

Джерело: розрахунки автора

Розрахунки, здійснені на основі моделі ланцюга доданої вартості кластерного об'єднання свідчать, що раціональна структура міжгалузевих зв'язків кластеру спроможна забезпечити приріст його доданої вартості, який є більшим за зростання доданої вартості базової галузі кластеру. Аналіз ланцюга доданої вартості сільськогосподарського та будівельного кластерів в Україні підтверджує необхідність використання кластерних підходів для визначення резервів та пріоритетів імпортозаміщення. Незважаючи на те, що Україна є одним із потужніших світових експортерів продукції металургії, ця продукція має найбільшу питому вагу у структурі витрат на імпорт будівельними кластерами. Аналогічно, найбільша питома вага витрат на імпорт сільськогосподарськими кластерами належить продукції хімічної галузі. Поступове формування цих ланок у ланцюгах доданої вартості будівельних та сільськогосподарських кластерів є істотним резервом оптимізації структури економіки України. Використання моделі ланцюга доданої вартості для аналізу інших кластерів, які вже існують або формуються в Україні, дозволить зіставити ефекти від їх діяльності та визначити резерви щодо їх розвитку.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ:

1. Ткаченко В.Г., Богачев В.И. Кластеры в системе аграрного производства: сущность и значение в реализации инновационной политики государства // Вісник економічної науки України. – Науковий журнал. – 2011. – № 2 (20). – С. 182 – 189.
2. Колесник І.М. Перспективи розвитку регіональних морських кластерів в Україні // Вісник Донецького національного університету. – Серія В. Економіка і право. – 2011. - № 1. – Т.1. – С. 131 – 136.
3. Багров І.В., Тищенко Т.І. Удосконалення використання інноваційного потенціалу промислових підприємств на засадах урахування його властивостей // Вісник економічної науки України. – Науковий журнал. – 2012. – № 1 (21). – С. 18 – 23.
4. Савостенко Т.О. Кластери як інструмент регулювання інноваційного розвитку регіонів // Формування ринкової економіки: зб. Наук. Праць. – Спец. Вип.. Регіональний розвиток України: проблеми та перспективи: у 2-х ч. Ч.2. – К.: КНЕУ, 2011. – С. 63 – 71.
5. Тишук Т.А. Щодо стійкості економіки України до кризових явищ на світових товарних ринках // Стратегічні пріоритети – 2011. – №2. – С. 80 – 84.
6. Кейнс Дж.М. Общая теория занятости, процента и денег. – М.: Гелиос АРВ, 1999. – 352 с.
7. Леонтьев В.В. Избранные произведения: в 3 т. Т.1. Общеэкономические проблемы межотраслевого анализа / В.В. Леонтьев; науч. ред., вступ. статья А.Г. Гранберга. – М.: ЗАО «Издательство «Экономика», 2006. – 407 с.
8. Леонтьев В.В. Избранные произведения: в 3 т. Т.2. Специальные исследования на основе методологии «затраты - выпуск» / В.В. Леонтьев; науч. ред., вступ. статья А.Г. Гранберга. – М.: ЗАО «Издательство «Экономика», 2006. – 543 с.

РЕЗЮМЕ

У статті розглянуті особливості формування ланцюга доданої вартості кластерного об'єднання, що забезпечує мультиплікативний ефект економічного зростання та структурну модернізацію національного господарства. На основі методу міжгалузевого балансу побудовано модель ланцюга доданої вартості кластерних об'єднань. Розраховано мультиплікативний ефект зростання доданої вартості сільськогосподарського та будівельного кластерів в Україні, представлено оцінку їх потенціалу щодо імпортозаміщення.

Ключові слова: ланцюг доданої вартості; кластер; мультиплікативний ефект; імпортозаміщення; економічне зростання; структурна модернізація; національне господарство.

РЕЗЮМЕ

В статье рассмотрены особенности формирования цепочки добавленной стоимости кластерного объединения, что обеспечивает мультипликативный эффект экономического роста и структурную модернизацию национальной экономики. На основе метода межотраслевого баланса построена модель цепочки добавленной стоимости кластерных объединений. Рассчитан мультипликативный эффект роста добавленной стоимости сельскохозяйственного и строительного кластеров в Украине, представлена оценка их потенциала импортозамещения.

Ключевые слова: цепочка добавленной стоимости; кластер; мультипликативный эффект; импортозамещение; экономический рост; структурная модернизация; национальное хозяйство.

SUMMARY

Features of value added chain formation of a cluster, which cause multiplication effects for economic growth and national economy modernization, are investigated. Based on the input-output tables the model of a value added chain for a cluster is formulated. Multiplication effects of growth in agriculture and construction clusters are calculated and the import substitution potential is evaluated

Keywords: value added chain; cluster; multiplication effect; import substitution; economic growth; structural modernization; national economy.